

TALLINNA ÜLIKOOL

Haapsalu kolledž

Liiklusohutuse õppekava

Jaanika Koor

ÕPILASTE POOLT AUTOKOOLI VAHETAMISE MÕJUTEGURID JA
ÕPETAJA ROLL SELLES

Rakenduskõrghariduse lõputöö

Juhendaja: MBA Tarmo Vanamõisa

Haapsalu 2024

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	3
1. KIRJANDUSE ÜLEVAADE	5
1.1. Ülevaade autokoolide tööstusest	6
1.2. Mootorsõidukijuhi õpetaja	7
1.3. Õpetajaks olemise olulised käitumisviisid ja oskused	10
1.4. Vaimne ja füüsiline õpikeskkond.....	12
2. METOODIKA.....	14
3. TULEMUSED.....	15
3.1. Autokooli valiku eelistused.....	15
3.2. Õpetaja vahetamine	16
3.3. Esimese sõiduõpetaja ning peale vahetamise uue õpetaja kogemuse võrdlused	17
4. ARUTELU	26
KOKKUVÕTE.....	27
SUMMARY	28
ALLIKATE LOETELU	29
LISA 1. KÜSIMUSTIKU KÜSIMUSED JA VASTUSE VARIANDID	32

SISSEJUHATUS

Maaailma Terviseorganisatsiooni andmetel ületas liikluses hukkunute arv maailmas viimastel aastatel miljoni piiri ning veel 20–50 miljonit inimest sai liiklusõnnetuste tõttu vigastada. Eelkõige moodustavad noored ja algajad juhid liiklusõnnetuste ohvrite suurima osakaalu (Maaailma Terviseorganisatsioon, 2015).

Liiklusohutusprogrammi 2016–2025 eesmärk on liiklussurmade ja raskesti vigastatute arvu vähendamine, et aastate 2023–2025 keskmisena ei hukkuks liikluses üle 40 inimese ja raskesti vigastatute arv ei ületaks 302 inimest. Aastate 2021–2023 keskmisena hukkus liikluses 55 inimest aastas, mis oli sihttasemest (44) 11 võrra enam. 2023. aastal suurenes liikluses hukkunute arv miljoni elaniku kohta Lätis, Leedus, Norras ja Taanis. Rootsis on liiklusohutuse olukord olulise muutuseta ja Soones vähenes liikluses hukkunute arv miljoni elaniku kohta 12%. Jätkuvalt on Euroopa Liidu kõige ohutumad riigid Norra ja Rootsi, kus aastas hukub liikluses kaks korda vähem inimesi miljoni elaniku kohta kui Eestis. (Transpordiamet, 2024a)

Igal aastal lisandub Eesti teedele ligikaudu 15 000 – 20 000 uut mootorsõidukijuhti, kes on autokoolides omandanud teadmised, oskused ja hoiakud liikluseks käitumiseks sõltuvalt valitud sõidukategooriast. Mootorsõidukijuhi koolitust teostavad autokoolid (eraõiguslikud juriidilised isikud, füüsilisest isikud ettevõtjad ning riigi- ja munitsipaalharidusasutused), kellel on mootorsõidukijuhi koolituseks tegevusluba. (Transpordiamet, 2024b)

1.veebruaril 2020. aastal rakendus uus mootorsõidukijuhi eksamineerimise ja juhtimisõiguse andmise kord. Muudatuse eesmärgiks oli uuendada mootorsõidukijuhtide sõidueksami hindamise põhimõtteid ja ülesandeid ning selle kaudu parandada juhtide ettevalmistamise taset. Määrus muutis paindlikumaks õpilaste ettevalmistamise tingimused, kaotati õppekavadest rangelt ette kirjutatud õppekavade ainekaardid ja tundide mahud ning rakendus sõidueksami hindamise uus struktuur (Vanamõisa, 2021). Kui muidu pidid autokoolis õppijad käima teooriakursusi kuulamas füüsiliselt klassiruumis siis nüüd on võimalik läbida peaaegu kogu kursus e-õppekeskkonnas. Teooriakursuse võimekus on arenenud sellisel määral, et kogu õppematerjali saab läbida veebi vahendusel, pakkudes õpilastele suuremat paindlikkust ja ligipääsu õppematerjalidele. Kuid siiski on palju autokoolis õppijaid, kes pole valitud autokooliga rahul, vahetavad mitmeid kordi sõiduõpetajaid või jätavad õppimise pooleli.

Autokoolis õppides otsustavad õppijad vahetada õpingute käigus sõiduõpetajat või autokooli. Põhjuseid võivad olla erinevad, ning neil võib olla suur mõju õppija õppimiskogemusele ja võimele saada vastutustundlikuks juhiks. Lõputöös uurib autor põhjuseid, miks õpilased sõiduõpetajat või autokooli vahetavad ja analüüsitakse selle põhjuse tagajärgi.

Lõputöö eesmärgiks on välja selgitada peamised põhjused, miks vahetavad autokoolide õpilased (edaspidi õppija) sõiduõpetajaid. Uurida, mis viib õppijad selleni, et nad vahetavad autokooli ning kuidas autokooli õpetaja mõjutab õppijaid.

- Millistel põhjustel vahetavad õpilased autokooli või sõiduõpetajat?
- Kuidas õpetaja käitumine ja käitumisstiil mõjutavad õpilase õppimist autokoolis?

Töö eesmärgist lähtuvalt on püstitatud järgmised uurimisülesanded:

1. Selgitada välja, mis põhjustel autokoolides õppijad vahetavad sõiduõpetajaid ja autokooli.
2. Selgitada välja, kuidas sõiduõpetaja õpetus ja käitumisstiil mõjutab õppijat autokooli või õpetaja vahetamise otsuse tegemisel.

1. KIRJANDUSE ÜLEVAADE

Mootorsõidukijuhtide koolituse kvaliteedi hindamine ja teoreetilised käsitlelused on erinevate uuringute ja autorite käsitlelste põhjal keskendunud kliendi ehk õpilase ootusele kvaliteetse teenuse saamisel. Siin on tähtis roll õpilasel endal, kes peab maksimaalselt panustama eesmärgi saavutamiseks. Autokoolidelt oodatakse eelkõige üldiseid kvaliteedijuhtimisele suunatud tegevusi ja protsessipõhist juhtimist, õppeplaani või koolitusstandardi kehtestamist ja tulemuslikku seost õpetaja ja õpilase tulemuse vahel ning seatud eesmärkide täitmist. Määrav roll on õpetaja kogemusel ja oskusel seda edasi anda. (Vanamõisa, 2021) Eestis 2014. aastal läbiviidud koolimeeldivuse uuringus selgus, et õpilase suhtumine kooli ja tema heaolu seal sõltub eelkõige õpetajast – tema oskusest oma ainet õpetada, õiglaselt hinnata, sõbralikust suhtumisest, kannatlikkusest jne (Meltsa, 2022).

2022. aastal läbiviidud autokooli õpetaja maine uuringus selgus, et õppijad pidasid kõige tähtsamaks seda, et õpetaja oleks hea huumorisoonega ning rahulik olukorras, kus õpilane on eksinud. Samuti peeti oluliseks ausust ja head suhtlemisoskust. Lisaks leidsid õpilased, et oluline on õppijast lähtuv õpetamise viis ja õpetaja enda kogemuste jagamine. Autokoolis õppijad soovivad enda kõrval näha kogenud ja tarka õpetajat, kes oskab hästi olukordi lahti seletada. Samuti hindavad õppijad õpetajat, kes ei tegele tunni andmise ajal isiklike asjadega. Kahjuks mainiti ka meesõpetajate ebameeldivat lähenemist noortele tüdrukutele, mistõttu soovivad uuringus osalejad autokoolis näha rohkem naisõpetajaid. (samas, 2022)

Vanamõisa poolt 2021. aasta magistritöö raames läbiviidud küsitluses selgus, et eelkõige oodatakse mootorsõidukijuhtide õppest inimese individuaalse arenguga arvestamist, selget eesmärgi seadmist ja tuge õpetajalt õpingute ajal. Õpetajad omakorda hindasid oluliseks töökeskkonda ja võimalust olla edukas õpetaja. Üha muutuvmas maailmas on õpiharjumused ja õpetamise metoodikad muutunud ja siin on oluline osa just õpilase individuaalseid arenguid soodustavate ja kaasaegsete õpimeetodite rakendamine. Uuringus selgus, et mõlema sihtgrupi arvates on oluline, et õpetamise tase oleks ühtlane.

1.1. Ülevaade autokoolide tööstusest

Selleks, et saada juhtimisõigus, peab käima autokoolis, läbima koolituse ning sooritama Transpordiametis riikliku teooria- ja sõidueksami. Autokooli eesmärk on anda tulevasele sõidukijuhile teadmised, oskused ja hoiakud liikluses käitumiseks kooskõlas B-kategooria mootorsõiduki juhile kehtestatud kvalifikatsiooninõuetega. Koolituse eesmärk on samuti luua eeldused juhi vastutustundliku liikluskäitumise ning ohutu, iseseisva, teisi liiklejaid arvestava ja keskkonda säästva käitumise kujunemiseks. (Mootorsõidukijuhi ettevalmistamise tingimused ja kord ning mootorsõidukijuhi ettevalmistamise õppekavad, 2011) Autokoolis toimuvad teooria- ja sõidutunnid. Iga tunni pikkus on 45 minutit. Teoriakursusi saab läbida klassiõppes või elektrooniliselt. Igal autokoolil oma õppekava, mis lähtub seadusandlusest ehk koolitus on reguleeritud kindlate nõuetega.

Liiklusteooriaõppe maht on vähemalt 28 tundi, tegelik maht kujuneb välja vastavalt õpilase individuaalsele arengule. Ained läbitakse üldjuhul õppekavas toodud järjestuses. Teorialoenguid korraldatakse nõuetekohases õppeklassis või auditoorse õppevormi asemel võidakse õppuri soovil kasutada elektroonilist õppevormi. Sel juhul toimub auditoorses vormis kuus õppetundi, kui käsitletakse Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi (MKM) määruse 60 lisas 6 sätestatud temaatikat. Elektroonilise õppevormi kasutamisel on auditoorse õppetöö osakaal vähemalt 21%.

Õppesõitude minimaalne maht on 30 sõidutundi, tegelik maht kujuneb samuti õpilase individuaalset arengut arvestades. Õppesõitu korraldatakse nõuetekohase õppesõidukiga, mis on oma tehniliste omaduste poolest sarnane Eesti tavapäraste vastava kategooria sõidukitega ja vastab õppesõidukitele kehtestatud normidele. Õppesõitude teemad läbitakse üldjuhul õppekavas toodud järjestuses. Sõiduõppe aine „Pimeda ajal sõiduki juhtimine“ toimub kas simulaatoril või tavalise sõidutunni vormis.

2020. aasta veebruaris antud intervjuus arutleb Liikluslabi tegevjuht Juri Ess autokooli valikuvõimaluste üle. Ess tõdeb, et enamus õppijaid valivad autokooli hinna järgi, mis paratamatult viib hindade üksteise võidu alandamise ja ühtlasi ka kvaliteedi alandamiseni. Autokooli valimisel tuleks lähtuda eksami tulemustest, sest need iseloomustavad koolituse kvaliteeti. Kehva tasemega odav autokool läheb lõpuks kallimaks maksma kui hea autokool.

(Ess, 2020) Eestis on märts 2024 aasta seisuga 265 tegevusloaga autokooli (Transpordiamet, 2024c).

1.2. Mootorsõidukijuhi õpetaja

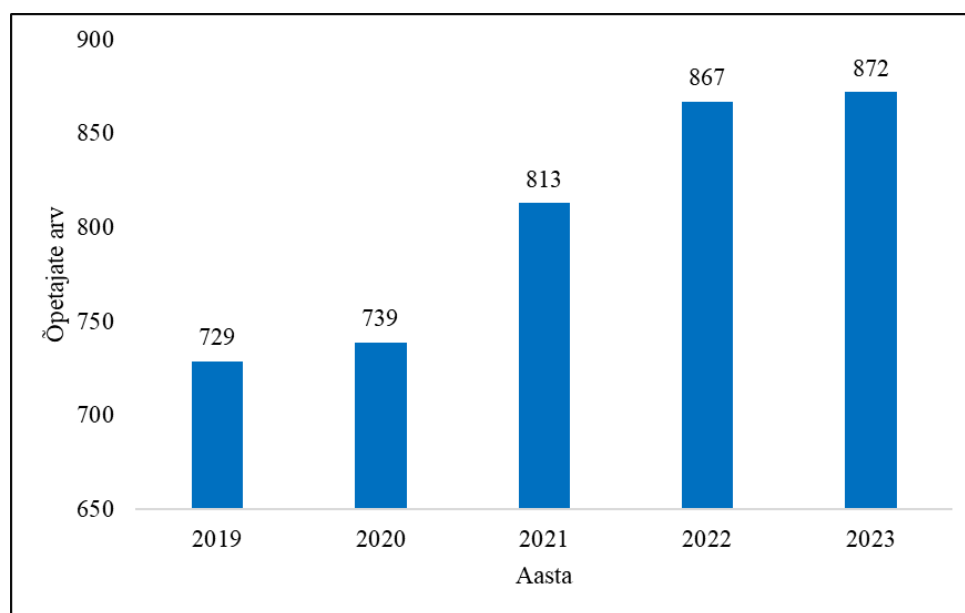
Õpetajal on ühiskonna loomisel oluline osa. Nad on tulevase põlvkonna kujunemisel eeskujuks, aitavad noortel omandada teadmisi ning neil on oskus õppijaid inspireerida. Tänu õpetajatele suudavad riigid sotsiaalselt ja majanduslikult edasi areneda. (Rahvaülikool, 2019) Õpetaja roll muutub üha enam juhendajaks ja ainetevaheliste seoste loojaks, oluliseks saavad suhtlemis-, juhtimis- ja koostööoskused, kultuurierisuste mõistmine ning digivõimaluste kasutamine õppetöös. Õpetajad vajavad igapäevatöös teadmisi ka eripedagoogikast ning õppimis- ja arengupsühholoogiast, et märgata õpilaste erisusi ning iga õpilast vastavalt vajadusele õppetöös toetada. (Sihtasutus Kutsekoda, 2018)

Mootorsõidukijuhi õpetajakoolituse õppekava peab sisaldama õppeaineid ja tegevusi, millega saavutatakse õpetajakoolituse läbinud õpetaja kandidaadi teadmiste ja oskuste vastavus seaduses sätestatud õpetajale esitatavatele kvalifikatsiooninõuetele. Kvalifikatsiooninõuetes on sätestatud, et õpetaja peab oskama õpetada ja ise edukalt sooritada vastava kategooria juhi õppsõiduharjutusi ning sõiduõpetamise ajal anda õpilasele aegsasti, lühidalt ja selgelt korraldusi sõidukiiruse valikuks, -suuna muutmiseks, tähelepanu ja vaate suunamiseks, sõiduki pidurdamiseks ja peatamiseks ning arvestada õpilase individuaalsust sõiduõpetamisel. (Riigiteataja, 2011)

Sõiduõpetajad moodustavad oma töö iseärasuste tõttu professionaalsete juhtide erirühma ja sõiduõpetajaks olemine nõuab nii juhtimist kui ka juhtimise õpetamist. Sõiduõpetajate käitumine on oluline nii nende enda kui ka juhikandidaatide turvalisuse seisukohalt. Juhikandidaadid õpivad sõitma oma sõiduõpetajatega harjutades. Seega võib sõiduõpetajaid pidada juhikandidaatidele oluliseks eeskujuks. (Üzümcüoğlu, Yeşim, et al, 2021)

Mootorsõidukijuhi õpetaja on liiklusteooria- ja sõiduõpetaja, kes on läbinud mootorsõidukijuhi õpetaja koolituse rakenduskõrgkoolis või ülikoolis ja kes on taotlenud Transpordiametist õpetaja õiguse. Mootorsõidukijuhi õpetajaks saab õppida rakenduskõrgkoolis või ülikoolis, kes vastavat õpet pakub. Õpetajakoolitus koosneb baaskoolitusest, mille maht on 750 akadeemilist

tundi ja mille raames omandatakse B-kategooria õpetaja kvalifikatsioon ning erikursustest, mille maht on 75 akadeemilist tundi ja mille raames omandatakse A-, BE-, C-, CE-, D-, DE- või T-kategooria õpetaja kvalifikatsioon. (Transpordiamet, 2024d) Mootorsõidukijuhi õpetaja peab vastama Liiklusseadus § 118 esitatud nõuetele. Märtsikuu seisuga aastal 2024 on Eestis 828 mootorsõidukijuhi õpetaja õigsusega isikut (Transpordiamet, 2024c).

Joonis 1. Mootorsõidukijuhi õpetajate arv. (Transpordiamet, 2024c)

Mootorsõidukijuhi õpetaja peab olema vähemalt 21-aastane ja omama kehtivat õpetatava kategooria mootorsõiduki juhtimisõigust vähemalt kolm aastat. B-kategooria õpetajaid on kõige rohkem 50 – 60 aastaste seas. Samuti on pensioniealisi õpetajaid 60 - 70 aastaseid igas kategoorias märkimisväärne arv. Tabelis 1 toodud isikud omavad kõik kehtivat õpetajatunnistust, kuid kui palju nendest tegevõpetajad on pole teada.

Tabel 1. Mootorsõidukijuhi õpetajate arv kategoorias. (Transpordiamet, 2024c)

	20-30	30-40	40-50	50-60	60-70	>70
Kategooria						
A	6	38	54	89	60	24
B	32	145	178	240	182	47
BE	4	26	43	80	83	25
C	5	34	57	111	110	33
CE	4	27	40	81	81	22
D	2	11	28	57	64	18
DE	2	10	23	54	57	18
T	1	5	11	21	18	7

Eesti õpetajaskond vananeb ja uusi õpetajaid ei lisandu piisavalt tööturule. *Organisation for Economic Co-Operative and Development* ehk Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsiooni (OECD) riikide võrdluses paistab Eesti koos Leedu ja Itaaliaga silma üle 50 aastaste õpetajate väga suure osakaaluga, eriti ülemistes kooliastmetes, kus 50aastaseid ja vanemaid õpetajaid on enam kui pool. (OECD, 2021)

65 – aastaseid ja vanemaid õpetajaid on Eestis 2022 aasta augusti alguse seisuga 9%, 55 – 64-aastaseid 27%. Seega võiks rohkem kui kolmandik Eesti õpetajatest lähema kümne aasta jooksul soovi korral pensionile jääda. Alla 35 aasta vanuseid õpetajaid on pensioniealistest kaks korda rohkem ehk 18%. Tüüpiline õpetaja on naine vanuses 55-64 aastat. (Rootalu, 2022)

A-, C- ja D-kategooria mootorsõiduki juhi õpetamise õigust võib taotleda isik, kellel on B-kategooria mootorsõiduki juhi õpetamise õigus. Mootorsõidukijuhi õpetajaamet on väga populaarne meeste seas. Nagu Tabelis 2 näha, on mootorsõidukijuhi õpetajad vananevas trendis. Kõige rohkem on B-kategooria õpetajaid ning kõige vähem T-kategoorias. Samuti on näha, et ka D-kategooria pole kuigi populaarne valik, sest selle kategooria õpetajate arv on võrreldes C-kategooria poole väiksem. A-kategooria õpetajaid on kõige rohkem vanuses 50-60. Küll aga võrreldes C- ja D-kategooriaga siis on A-kategooria õpetajaid just enam 20-40 aastaste seas.

Tabel 2. Meeste osakaal mootorsõidukijuhi õpetajana. (Transpordiamet, 2024c)

MEHED	20-30	30-40	40-50	50-60	60-70	>70
Kategooria						
A	6	34	52	84	59	24
B	21	110	135	202	168	45
BE	3	24	41	80	82	25
C	4	31	55	111	110	33
CE	3	25	39	81	81	22
D	2	10	27	55	64	18
DE	2	9	23	54	57	18
T	1	5	11	21	18	7

Naisõpetajaid mootorsõidukijuhi õppes on märkimisväärselt vähe. B-kategooria õpetajaid on kõige rohkem 40–50 aastaste naiste seas. A-kategooria õpetajaid on kokku 12, kellest üks vanuses 60-70. C-kategooria õpetajaid on kuus, kellest neli saab õpetada ka CE kategooriat. D-kategooria õpetajaid on kokku neli, kellest ühel on ka DE õpetamise õigus. T-kategoorias pole ühtegi õpetajat. (Tabel 3)

Tabel 3. Naiste osakaal mootorsõidukijuhi õpetajana. (Transpordiamet, 2024c)

NAISED	20-30	30-40	40-50	50-60	60-70	>70
Kategooria						
A	0	4	2	5	1	0
B	11	35	43	38	14	2
BE	1	2	2	0	1	0
C	1	3	2	0	0	0
CE	1	2	1	0	0	0
D	0	1	1	2	0	0
DE	0	1	0	0	0	0
T	0	0	0	0	0	0

1.3. Õpetajaks olemise olulised käitumisviisid ja oskused

Õpetajate käitumisviiside uuringus selgus, et õpilased nägid just noortel õpetajatel (kuni kolme aastase staažiga) rohkem hoolivust kui teistel õpetajatel. Noore õpetaja käitumises on esiplaanil nii õpilasekesksus, hoolivus, toetavus kui ka kehtestamine ning sundi, rangust ja reeglite kehtestamist on teiste käitumisviisidega märgatud vähem. Staaži nelja kuni üheksa aasta puhul on hoolivuse osakaal mõnevõrra vähenenud ning rohkem kui 10-aastase staažiga õpetajate

puhul jäävad kõik keskmised hinnangud ühtlaselt standardiseeritud skaalal nulli lähedale. (Kalk, Krips, Mikk & Säälik, 94, 2013)

Õpetaja käitumisviiside mõju õpilase õppimisele kui arengule on suur. Mida nooremate õpilastega on tegu (lasteaed, kooli algaste, põhikool), seda suurem on õpetaja käitumise kasvatuslik mõju (Krips, 2011a). Olulisel kohal õpetaja suhtlemiskompetentsuses on hooliv hoiak õpilaste suhtes, mis peab väljenduma õpetaja käitumises ja olema õpilastele nähtav. Õpetaja ülesanne on aidata ja toetada õpilase õppimist ja arengut. Õpetaja hooliv hoiak õpilase suhtes peab jääma ka siis, kui õpilane käitub õpetajaga ebaviisakalt või hoolimatult.

Õpetajate kutsealases tegevuses on kesksel kohal vastutustundlik hindamine, hoolivate, kompetentsete ja pühendunud õpetajate ning haridustöötajate tegevus eesmärgiga aidata õppuril jõuda oma potentsiaali maksimumini on kvaliteetse haridusteenuse juures väga oluliseks näitajaks. (Tuulik, 2008, 15)

Täiskasvanu koolitaja vastutus ja mõju on ajatu. Koolitaja põhiväärtusteks on väärikus, ausus, sallivus, vastutus, avatus ja inimest väärtustav hoiak. Olulised on ka isiksuse omadused ja võimed: õpivõime, koostöövalmidus, verbaalne võimekus, empaatia, pühendumus, pingetaluvus, tolerantsus, eneseregulatsiooni võime, otsustusvõime, kohanemisvõime, loovus, sihikindlus, avatus, kriitilise mõtlemise võime. Koolitajaks olemine on seotud hoolivuse, eheduse, inimlikkuse ja eetilisusega. Koolitajaks kujunemine on keeruline, subjektiivne, ajaliselt pikk, pidevat õppimist ja süvenemist eeldav nõudlik, loominguline ja refleksiivne protsess. (Jõgi & Karu, 2011) Täiskasvanute õppimise ja õpetamise tulemuslikkust mõjutab kaasatus, ennastjuhtivuse võime ja sobilik keskkond, mistõttu on oluline kasutada aktiivsust, iseseisvust ja koostööd toetavaid meetodeid (Meier, 2011). Samuti on oluline õpetajate eeskuju, nii et nad ise järgivad neid väärtuseid, mida õpilastelt nõuavad. (Schihalejev ja Jung, 15)

Õpilase mõjutajatena nähakse biheivioristliku lähenemisviisi puhul peamiselt kaht toimimisviisi – kiitmine ja karistamine. *Piitsa ja prääniku* meetodi austajad usuvad, et kiirus ja karistus on õppijate õpetamiseks ja arendamiseks põhiline vahend *Piitsa* meetodi tähtsustajad usuvad, et kui õpilast karistada, siis tema käitumine kindlasti paraneb. *Piitsa* meetodi austajad lähtuvad sageli seisukohast, et õpilast tuleb hoida totaalse kontrolli all, sest nood pole iseseisvalt võimelised hästi käituma. Reaalsuses aga pole võimalik õppijaid totaalse kontrolli all hoida.

Kokkuvõtlikult saab öelda, et biheivioristlikus lähenemisviisis väljendub mõte: laps/õpilane on otsekui objekt/asi, kelle arvamused ja mõtted pole olulised ning kellega õigesti manipuleerides saab ta panna õppima ja õigesti käituma. Eksliku uskumuse näitena saab tuua liialdava suhtumise, kus enese ja/või teiste kohta võidakse teha kõikehaaravaid negatiivseid üldistusi. Uskumus selle kohta, et keegi on läbinisti paha, tekitab uskujas tolle teise suhtes püsivat vaenulikkust. Vaenulikkus on hoiak ja selle olemasolu toob kaasa hulgaliselt uusi ekslikke mõtteid, mille sisuks on see, et teine inimene (vaenulikkuse objekt) on kõiges halb, ülimalt halb. On leitud, et just vaenulik hoiak on tegur, mille pinnalt kerkib viha, vastikus, ärritus. Teisisõnu, vaenuliku hoiaku tõttu tekivad väärad mõtted, mis omakorda on negatiivsete emotsioonide tekke põhjuseks (Krips, Siivelt, Rajasalu, 2012).

1.4. Vaimne ja füüsiline õpikeskkond

Mõni keskkond toetab omavahelist konkurentsi ja ärapanemist, teine empaatiavõimet ja koostööd. Koolis on keskkonna looja ja keskkonna eest vastutaja koolijuht. Klassis, kus toimub suurem osa õppetööst, on see õpetaja. Seega, kas õpiruumis on koostöine ja arengut ning õppimist toetav keskkond või mitte, sõltub eelkõige õpetajast ja tema oskustest. Riiklik õppekava defineerib õpetamist kui soodsa õpikeskkonna loomist: õpetaja ülesanne on luua selline õpikeskkond, kus iga õppija saaks maksimaalselt areneda, arvestades tema individuaalsust ja potentsiaali, oskusi ja huve. Siiski ei leia õppimist toetavat keskkonda mitte kõikidest õpiruumidest. J. Hattie, Uus-Meremaalt pärit haridusuurija, on tõestanud, et eduka õppimise üks olulisemaid tegureid on õpetajate ja õpilaste omavahelised head suhted, vastastikune usaldus ja vaba õhkkond. Õppijal on vaja tunnet, et õpetaja on usaldusväärne toetaja, kellega koos ja kelle toetusel liigutakse ühiste eesmärkide poole. Hea psühholoogilise õhkkonna loomisel olulised märksõnad on vastastikune lugupidamine, pingevaba õhustik, kus eksimine on lubatud, ühised selged eesmärgid ning jagatud vastutus. (Feldschmidt, 2016)

Oluliseks osaks õpetaja töös on empaatia, mida traditsiooniliselt mõistetakse kui võimet mõista ja jagada teise inimese tundeid, on tõhusate inimsuhete loomise aluseks. Hariduslikus kontekstis mängib õpetajate empaatia keskset rolli õpilaste positiivsete tulemuste kujundamisel, toetavate õpikeskkondade edendamisel ning õpetaja ja õpilase suhte tugevdamisel (Meyers et al., 2019).

Psühholoog ja terapeut Carl Rogers (1975) rõhutas empaatia olulisust õpikeskkondade arengu ja isiksuse edendamisel. Rogers pidas empaatiat üheks võimsamaks viisiks, kuidas inimesed saavad üksteist mõista. Teadlased on tõestanud, et õpetajate empaatia on seotud paljude positiivsete tulemustega, nagu õpilaste suurenenud motivatsioon, parem õhkkond klassiruumis ja paremad õpilaste ja õpetajate vahelised suhted (Cornelius-White, 2007). Pedagoogilises kontekstis võimaldab empaatia õpetajatel mõista oma õpilasi sügavamal tasandil. Näidates üles empaatiat, tunnevad õpilased end väärtustatuna ja ära kuulatuna. See võib kaasa tuua õpilaste suurema kaasatuse, motivatsiooni ja õppeedukuse. Empaatia on tõhusa õpetamise oluline komponent ja sellel võib olla oluline mõju õpilaste tulemustele (Ahmed & Mikail, 2022).

2. METOODIKA

Käesoleva lõputöötöö eesmärgiks on välja selgitada peamised põhjused, miks vahetavad autokoolide õppijad sõiduõpetajaid. Uurida, mis viib õppijad selleni, et vahetavad autokooli ning kuidas autokooli õpetaja mõjutab õppijaid.

- Millistel põhjustel vahetavad õpilased autokooli või sõiduõpetajat?
- Kuidas õpetaja käitumine ja käitumisstiil mõjutavad õpilase õppimist autokoolis?

Töö eesmärgist lähtuvalt on püstitatud järgmised uurimisülesanded:

1. Selgitada välja mis põhjustel autokoolides õppijad vahetavad sõiduõpetajaid ja autokooli.
2. Selgitada välja kuidas sõiduõpetaja õpetus ja käitumisstiil mõjutab õppijat autokooli või õpetaja vahetamise otsuse tegemisel.

Eesmärgi saavutamiseks korraldati küsitlus autokoolis õppijate ja juhtimisõigust omavate isikute seas. Selle täitmiseks selgitati välja uurimuses osalejate isiklik kogemus õpetajatega ning hinnang autokoolile.

Uurimisteema käsitlemiseks on kasutatud Likerti küsimustikku. Küsimustik sisaldab avatud küsimusi, valikvastustega küsimusi ja Likert skaala hinnanguid väidetele, kus 1 tähistab „Ei ole üldse nõus“, 2 „Pigem ei nõustu“, 3 „Ei oska öelda“, 4 „Pigem olen nõus“ ja 5 „Täiesti nõus“. Andmete analüüs põhineb kogutud andmete Likert skaala hinnangutel, nendega kaasnevatel kommentaaridel, valikvastustega küsimustel ning kirjeldustel. Andmekogumise meetodiks on küsimustik *Google forms*’i keskkonnas ja *Microsoft Excel*’i programm.

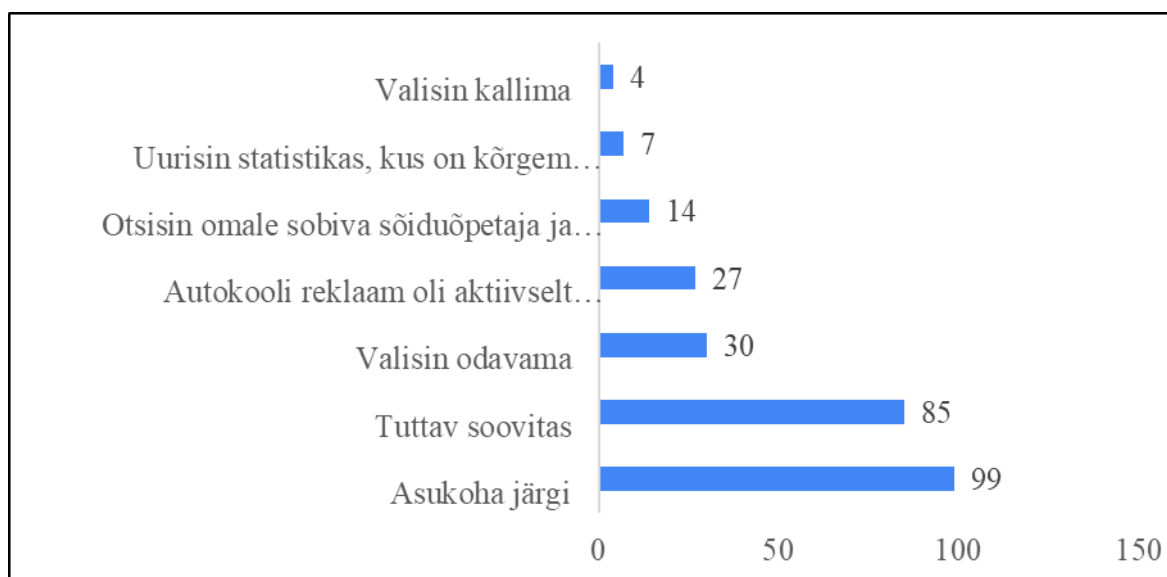
Küsimustiku lingi edastas autor sotsiaalmeedia vahendusel autokoolide gruppidesse, kus vastajaid oli 170. Küsimustik oli avatud seitse päeva, ajavahemikul 04.03.2023 – 10.03.2024. Vastamine võttis aega kuni 10 minutit ja oli anonüümne. Küsitlusele vastas kokku 170 isikut, millest 18,8% olid mehed ja 81,2% naised. Kõige noorem vastaja oli 17 aastane ja vanim vastaja 57 aastane. Kõige rohkem vastajaid oli 21 aastaste ja 18 aastaste seas.

3. TULEMUSED

Alljärgnevalt antakse ülevaade alapealkirjadena küsimustikus olnud küsimuste kaupa

3.1. Autokooli valiku eelistused

Vastajatel paluti kirjeldada, millised olid nende esimesed autokooli valiku eelistused. Küsimustikus selgus, et õppijate (n=99) jaoks oli kõige tähtsam autokooli asukoht ja olulisel kohal (n=85) ka tuttava soovitus. Kõige vähem huvitas õppijaid (n=7) autokooli statistikaandmed, kus oleks kõige suurem läbivusprotsent ning hinna poolest valiti neljal juhul kallim autokool. (Joonis 2)

Joonis 2. Esimesed autokooli valiku eelistused õppijate poolt

Järgnevalt uuriti õppijatelt, et kui nad saaksid autokooli valikul midagi muuta siis mis oleksid need eelistused. Kui esimene valik oli asukoht siis nüüd aga on see eelistus õppijate (n=21) poolt langenud. Õppijad (n=50) otsiksid omale sobiva sõiduõpetaja ja selle järgi saaks määravaks autokool. Vastajad (n=88) ei muudaks oma autokooli valikus midagi, küll aga olid mõned (n=6) vastajad, kes jätaaksid autokooli samaks, kuid vahetaks kiiremini välja hoopis sõiduõpetaja. (Joonis 3)

Liikluslabi tegevjuht Juri Ess tõdes, et autokooli valimisel tuleks lähtuda eksami tulemustest, sest need iseloomustavad koolituse kvaliteeti. Sama saab järeldada ka vastajatest, sest uuel

autokooli valikul on autokooli statistikaandmete uurimine õppijate jaoks palju olulisem, kui oli seda esimesel valikul. Seega vastusest saab järeldada, et autokooli valikul on oluline õige sõiduõpetaja leidmine ja autokooli statistika, kus oleks kõrgem läbivusprotsent.

Joonis 3. Autokooli valiku eelistused teisel katsel

3.2. Õpetaja vahetamine

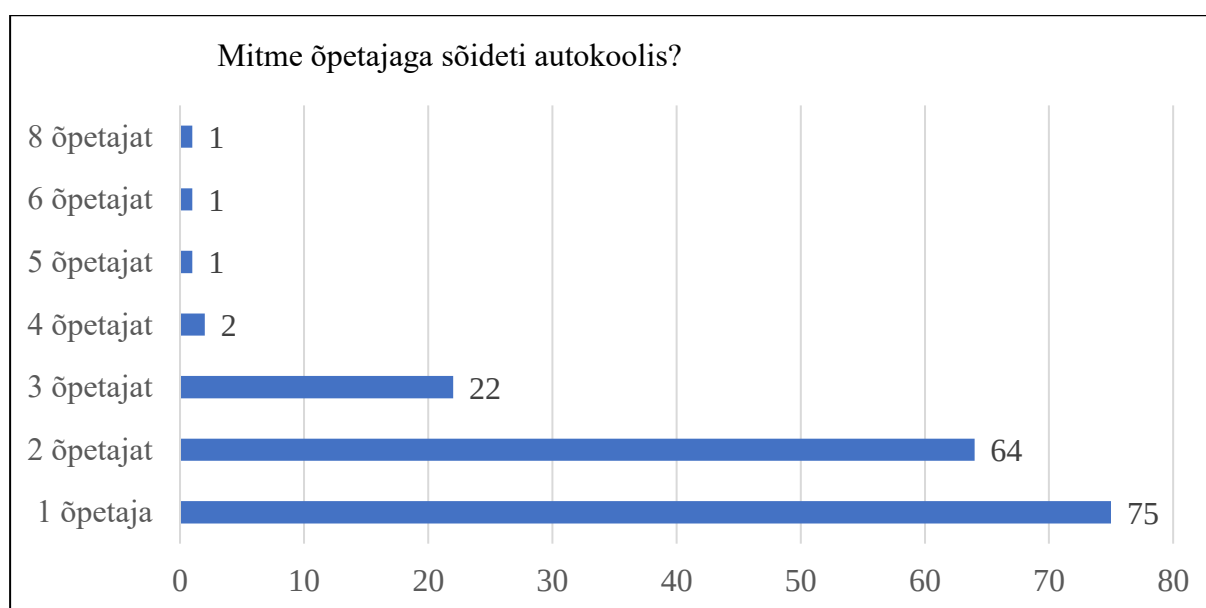
Järgnevalt uuriti vastajatelt, kas nad vahetasid õpingute ajal sõiduõpetajat ning mitme õpetajaga nad sõitsid. Õpingute ajal vahetasid sõiduõpetajat 47,1 % õppijatest (n=80). Kõige rohkem oli ühel õppijal kaheksa sõiduõpetajat. Vastajad kommenteerisid, et suurim põhjus õpetaja vahetamisel oli esimese õpetaja karjumine, närvilisus ja ebameeldiv käitumine. Õppimise ajal ei vahetanud sõiduõpetajat 52,9% õppijatest (n=90). Õpetajat vahetati mitmel juhul ka sellepärast, et õppijad (n=5) otsustasid õpingute ajal vahetada manuaalkäigukastiga õppimise automaatkäigukastiga õppesõiduki vastu. Oli ka üks vastaja, kes teadlikult soovis lisaks oma õpetajale teist arvamust, ning sõitis ka teiste õpetajatega.

Õppijad (n=5) tõid välja, et õpetaja suitsetas õppija sõidutunni ajast ning tegi oma isiklikke toimetusi, näiteks käis poes. Mõnel õpetajal on probleeme kokkulepitud aegadest kinnipidamisel. Nagu ka Meltsa 2022. aastal läbiviidud autokooli õpetaja maine uuringus selgus, hindavad õppijad õpetajat, kes ei tegele tunni andmise ajal isiklike asjadega.

Enamus vastajatest ($n=75$) jäid sõitma ühe õpetajaga. Mõnel vastajal ($n=4$) puudus teadmine, et määratud sõiduõpetajat on võimalik vahetada. Oli ka vastajaid, kes valehääbis ei julgenud peale pikka autokoolist eemal oldud aega oma õpetaja juurde tagasi minna ning otsustas vahetada. Mõnel juhul oli tegemist väikese autokooliga, kus sõidutunde andis ainult üks õpetaja ja vahetuse võimalus puudus. Õppijad, kes ei vahetanud sõiduõpetajat pidasid oluliseks õpetaja kannatlikkust ja rahulikku meelt ning need omadused olid valitud sõiduõpetajal olemas.

Mitmed vastajad kirjeldasid, et õpetaja peab oskama selgitada hästi ja arusaadavalt teooriat ja liiklussituatsioone. Lisaks tundsid, et sõiduõpetajaga peab olema hea side ja õhkkond sõidukis sõbralik. Üks õpilane tõi välja, et pidas oluliseks õpetaja vahetamisel just teistsugust arvamust ja vahelduseks kellegi teisega sõitmist. Mõnel ($n=2$) juhul aga polnud oma õpetajal piisavalt sõiduaegu ja sõitis paralleelselt teise õpetajaga.

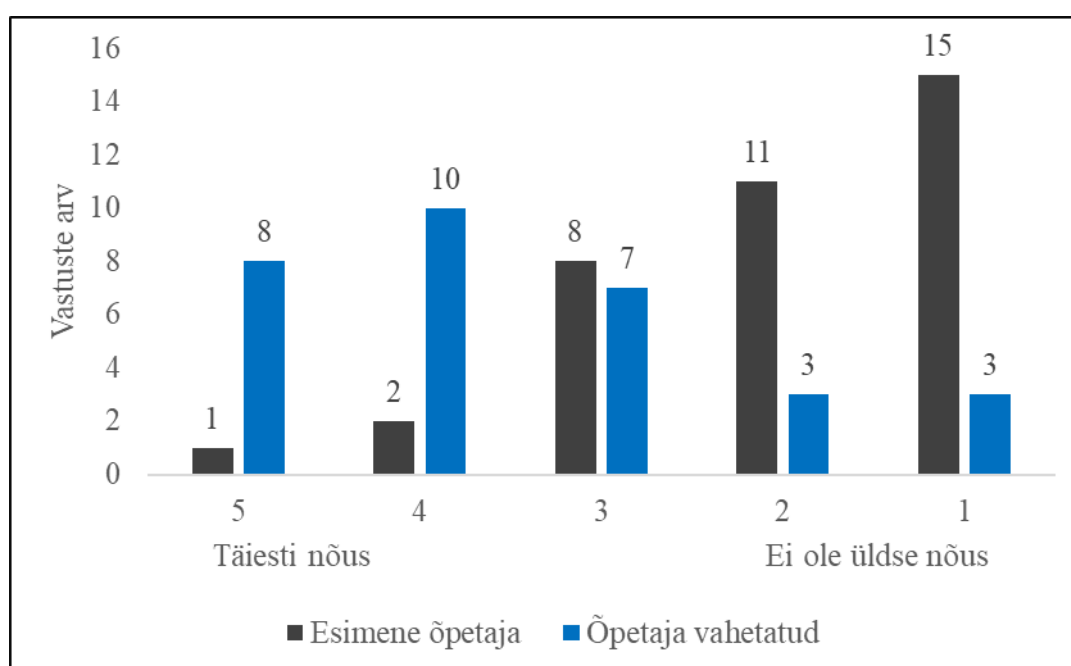
Joonis 4. Sõiduõpetajate arv õpingute ajal

3.3. Esimese sõiduõpetaja ning peale vahetamise uue õpetaja kogemuse võrdlused

Järgnevalt paluti õppijatel hinnata, kui hästi ja pingevabalt nad tundsid end valitud õpetaja juures. Esimese õpetaja tunnis ei tundnud end mitmed õppijad ($n=15$) hästi ja pingevabalt. Õppijad ($n=3$) tõid välja, et õpetaja oli üleoleva suhtumisega ning õpetaja keskendus tagasisides vigade leidmisele ja oli tagasiside andmisel liialt kriitiline. Õppijad ($n=3$) nentisid, et ei saavutanud õpetajaga head klappi ja õpetaja muutus mõne aja vältel ebameeldivamaks. Üks

vastaja ütles, et talle ei meeldinud oma õpetaja juures mitte midagi, tekkis hirm autorooli minna ja enamasti õpetaja mõnitas või karjus õpilase peale. Mitmed õppijad (n=8) tõid välja, et just esimene õpetaja oli see, kelle pärast tekkis hirm liikluse ja autojuhtimise osas. Üks õpilane ütles, et õpetaja oli ebameeldiv, alandas ja oli negatiivne, kuid kannatas siiski koolituse lõpuni ära.

Peale sõiduõpetaja vahetust tõid mitmed (n=18) õppijad välja, et teine õpetaja oli täiesti vastupidine: hooliv, huumorimeelne, tundis huvi, toetas ja kiitis. Vigade puhul andis adekvaatset tagasiside.

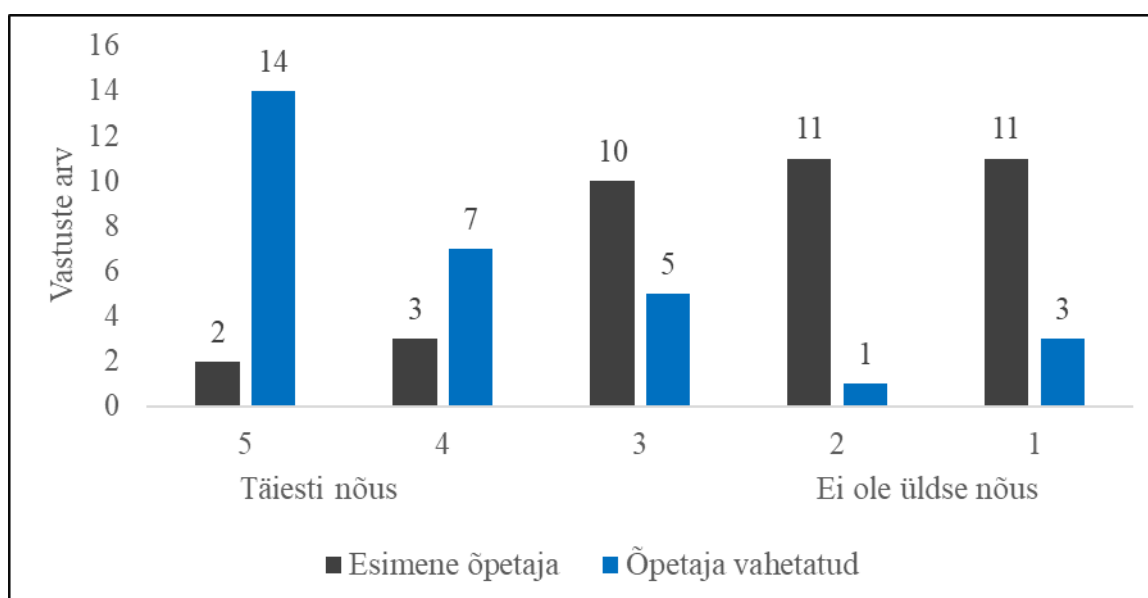

Joonis 5. Ma tunnen/tundsin ennast selle õpetaja tunnis hästi ja pingevabalt

Järgnevalt paluti õpilastel hinnata, kui rahulikult õpetaja nendega suhtles. Suur osa vastajatest (n=14) märkisid, et nad ei ole üldse rahul õpetaja hääletooni ja rahulikkuse osas. Küll aga peale õpetaja vahetust oldi rohkem rahul õpetaja suhtlemisega. Üks õpilane kirjutas, et leidis rahuliku ja sobiva õpetaja alles neljandast autokoolist. Teine õpilane kirjutas, et tema sõiduõpetaja oli kuri ja tegi nõmedaid märkuseid. Õpetaja ajas oma negatiivse suhtumisega õpilase endast välja, seega otsustas õpilane vahetada hoopis autokooli. Kolmas õpilane kirjeldas, et sõiduõpetaja oli pigem ebameeldiv, alandav ja negatiivne, kuid kannatas siiski koolituse lõpuni ära. Neljas õpilane kirjeldas oma õpetajat kui vihase inimesena, kes pidevalt solvus õpilase peale, ei seletanud asju lahti ja võttis liialt isiklikult, kui õpilasel ei tulnud sõitmine välja. Peale autokooli

vahetust õpetas uus õpetaja asju, mida esimene õpetaja teemaks ei toonud. Viies õpilane tõi välja, et õpetaja ei selgitanud rahulikult, tõstis põhjuse ta häält ning ohkas igakord raskelt, kui auto välja suri. See tekitas õpilases sõiduhirmu. Algul arvas õpilane, et ehk on tema ise liiga hell, kuid nähes ka teisi õpilasi nuttes tunnist lahkumas siis sai aru, et asi pole õpilastes. Kuues õpilane kirjutas, et talle sobis alles kolmas õpetaja, kes oli rahulik ja ei läinud väikeste vigade peale emotsionaalseks.

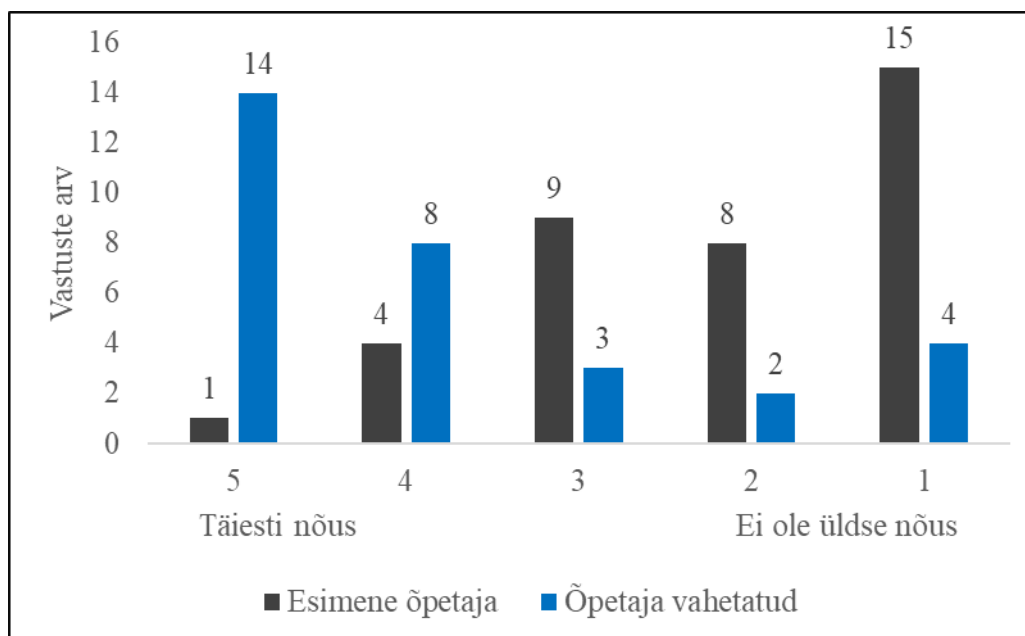
Mitmed vastajad on kommenteerinud, et just esimene õpetaja oli see, kes tekitas neile hirmu autojuhtimise osas. Seni saadud vastustes on välja tulnud, et õpetajad karjuvad sageli ja tõstavad häält.

Joonis 6. Õpetaja rääkis minuga rahuliku ja meeldiva hääletooniga

Õpilastel paluti hinnata õpetaja rõõmustamist õpilase soorituse üle. Oma esimese õpetaja juures seda enam (n=15) vastajatest ei tundnud üldse ja pigem ei tundnud (n=8). Peale õpetaja vahetust olid aga täiesti nõus (n=14) ja pigem oldi nõus (n=8), et nad tundsid õpetaja rõõmustamist. Paar õpilast tõi välja nimeliselt ühe õpetaja, kes neile meeldis. Teda kirjeldati kui mõistva, rahuliku ja väga hea seletusoskusega mehest, kes andis õpilastele positiivsust ja innustas koolitust lõpuni tegema. Üks õpilane kirjutas, et peale sõiduõpetaja vahetust ei tundnud ta enam sõitmisel hirmu, õpetaja oli julgustav ja mõistev. Teine õpilane aga kiitis oma esimest õpetajat, kes oli küll konkreetne, kuid kannatlik ja väga motiveeriv. Samas kirjeldas kolmas õpilane, et tema esimene õpetaja oli õel ja ta ei tundnud õpetaja toetust. (Joonis 7)

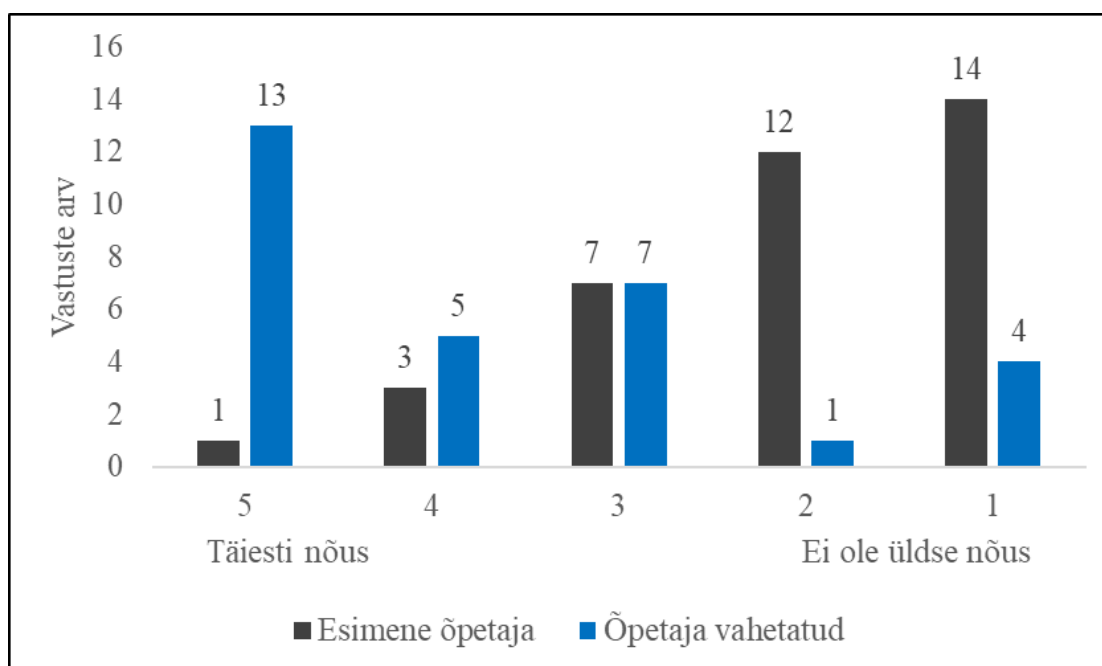
Meyers on oma uurimuses öelnud, et õpetajate empaatial on oluline roll õpilaste positiivsete tulemuste kujundamisel, toetavate õpikeskkondade edendamisel ning õpetaja ja õpilase suhte tugevdamisel. Seega on õppijate jaoks õpetaja empaatia tähtsal kohal. Õppijate jaoks on oluline tunda, et õpetaja on toetav ja motiveeriv.

Joonis 7. Õpetaja rõõmustas koos minuga

Tunnustust ja kiitust sai oma esimese õpetaja poolt ainult üks vastaja. Suur osa (n=26) ei olnud nõus või pigem polnud nõus, et õpetaja neid tunnustanud oleks. (Joonis 8) Üks vastaja kirjutas, et kuulis õpetaja poolt ainult kriitikat ja mitte ühtegi kiitust ja konstruktiivset soovitus mida ja kuidas paremini teha võiks. Teine vastaja kirjutas, et teine õpetaja oli lahke, rõõmsameelne, tunnustas ja oli kannatlik. Kolmas vastaja kirjeldas, et oma esimese õpetaja vahetas ta õpetaja käitumise pärast välja. Õpetaja oli närviline ja vihane. Õpetaja saboteeris tunde, käskis neid juurde osta ja tegi kõik selleks, et vastaja hakkaks kahtlema oma oskuses sõita. Sõidutundide ajal viis õpetaja samadesse kohtadesse ja samu marsruute pidi ning õpilasel oli sõidutundides juba igav. Tihti kasutas õpetaja sõidutunde oma isiklike asjade tegemisele nagu asulast väljas tutvavatele külla minekuks, tankimiseks või pidas telefonikõnesid sõpradega. Vastaja kirjeldas õpetajat kurjana, ning vastajal oli sõidutundi minnes hirm ja tunne, et teda kasutatakse ära. Ta ei saanud tunnustust ning õpetaja arvates oli kõik valesti. Lõpuks vahetas vastaja õpetajat ning uus õpetaja oli lahke, rõõmsameelne, tunnustas ja oli kannatlik.

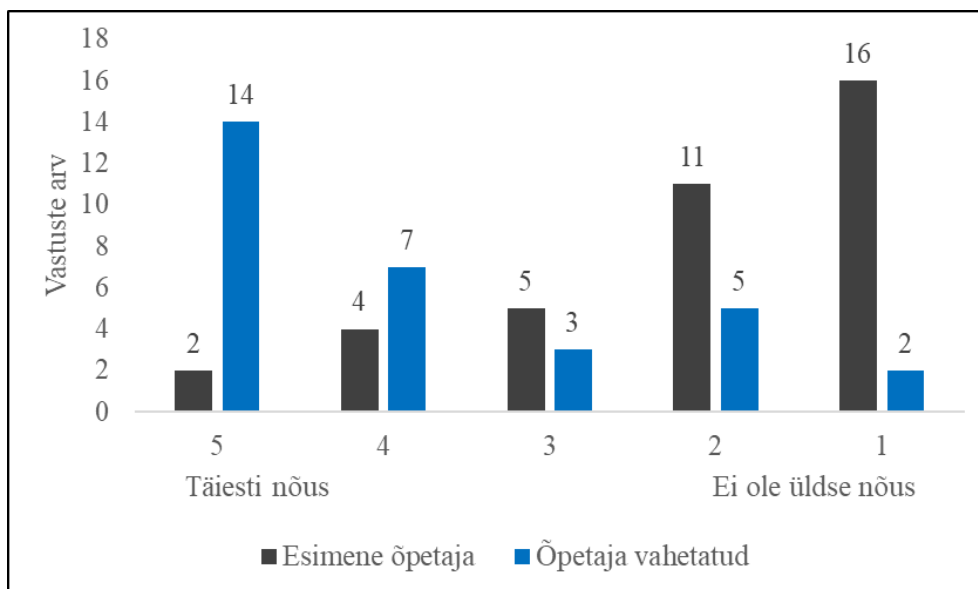
Vanamõisa uurimustöös 2021. aastal selgus, et eelkõige oodatakse mootorsõidukijuhtide õppes inimese individuaalse arenguga arvestamist, selget eesmärgi seadmist ja tuge õpetajalt õpingute ajal. Seega tahavad õppijad kuulda kiitust ja tunnustust, mis motiveeriks neid edasi õppima ja jätkama. Küll aga saab vastustest järeldada, et kriitikat oskavad õpetajad paremini edasi anda kui julgustada ja toetada.

Joonis 8. Õpetaja tunnustas ja kiitis mind

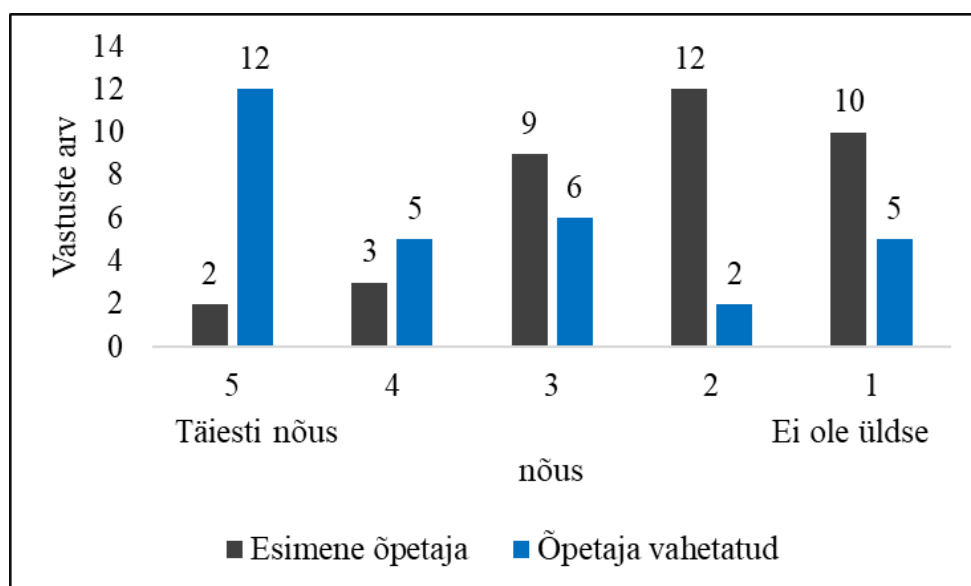
Huumori kasutamisel polnud üldse nõus 16 vastajat. Samuti 11 vastajat polnud pigem nõus, et õpetaja kasutas õpetamisel naljakaid näited. Peale õpetaja vahetust oli suur osa ($n=14$) täiesti nõus, et õpetaja kasutas huumorit. Pigem olid nõus 7 vastajat, et õpetamisel naljakad näited olid kasutusele võetud. (Joonis 9) Üks vastaja kirjeldas, et tema jaoks oli väga tähtis, et sõiduõpetaja oleks sobiv. Uus sõiduõpetaja oskas hästi rahustada ja oli toetav, et õpilane saab hakkama. Õpetaja rääkis palju oma elust ja ei karjunud, lisaks oli ta väga hea huumorimeelega mees. Teine vastaja kirjeldab, et tema esimene õpetaja oli väga tore ja nende huumorimeel klappis ning õpetajaga sõitmine tuli hästi välja. Õpetaja kippus vahel liialt juhendama, kuid see muutus ajaga. Kuna vastajal tekkis pikem paus kooolituse läbimisel siis tekkis valehäbi ja oma esimese õpetaja juurde tagasi ei läinud. Kolmas vastaja kirjeldas, et õpetaja tegi liiga seksistlike nalju ning see ei meeldinud õppijale. Mõned ($n=4$) vastajad tõid välja, et õpetaja kasutas liiga palju mõnitavaid ja alandavaid nalju. Mitmed vastajad ($n=6$) tõid välja, et õpetaja arvates ei sobi naised autorooli või manuaalkäigukastiga sõidukit juhtima.

Meltsa 2022. aastal läbiviidud autokooli õpetaja maine uuringus mainiti meesõpetajate ebameeldivad lähenemist noortele tüdrukutele. Samas on ka praeguses töös vastajaid, kes on kommenteerinud, et nende õpetaja naljad olid seksistlikud ja alandavad naissoo suhtes.

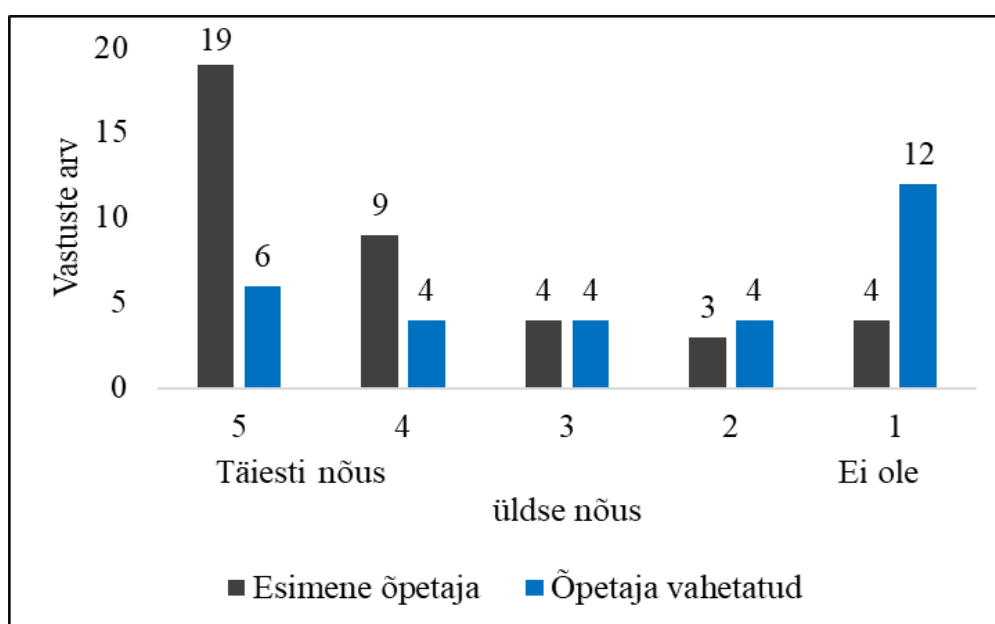
Joonis 9. Õpetaja tõi õpetamisel naljakaid näiteid (huumor)

Vastajatel paluti hinnata õpetaja huvi, kas õpilane sai õpetatavast materjalist aru. Enamus (n=12) vastasid, et nad pigem ei nõustu ning kümme vastajat ei nõustu üldse. Kaks vastajat olid täiesti nõus õpetajapoolse huviga. Peale õpetaja vahetust oli suur osa (n=12) vastajatest täiesti nõus, et õpetaja tundis huvi. Samas kuus vastajat ei osanud hinnata, kas õpetaja tundis huvi. (Joonis 10) Üks õppija kirjutas, et talle ei meeldinud õpetaja stiil, lahendused probleemidele ja personaalsus. Õpetajat ei huvitanud, kas õppija sai asjast aru. Teine vastaja kirjutas, et lahkus autokoolist, kuna keegi ei näidanud üles huvi. Õppija pidi ise koguaeg infot koguma iga asja kohta.

Joonis 10. Õpetaja tundis huvi, kas ma sain õpetatavast materjalist aru

Järgnevalt paluti hinnata väidet, kas nende õpetaja karjus või tõstis õppijate peale häält. Selgus, et enamus (n=19) vastajatest olid täiesti nõus väitega, et õpetaja tõstis häält. Suurim põhjus, miks vahetati õpetajat oli õppijate seas esikohal õpetaja karjumine ja ebameeldiv käitumine. Mitmed õppijad (n=5) tõid välja, et just esimene õpetaja oli see, kes tekitas hirmu autojuhtimise osas. Mitmed õppijad (n=4) tunnistasid, et lahkusid tihti sõidutunnist nuttes. Paraku oli ka neid (n=6), kellel ka uus õpetaja tõstis häält. (Joonis 11) Kolm õppijat tõdesid, et vene keelt rääkiv õpetaja oli liialt temperamente ja äkiline. Üks õpilane kirjutas, et kuna ta nägi õpetajat karjumas pigem teiste õppijate peale siis see sisendas talle enesekindluse, et tema saab sõitmisega hakkama. Teine vastaja kirjutas, et õpetaja karjus, ropendas ja tegi mõnitavaid nalju. Lisaks lõpetas sõidutunde tunduvalt varem ära ja jättis osad olulised asjad rääkimata ja näitamata. Kolmas vastaja tunnistas, et tema õpetaja hakkas karjuma, kui õpilane midagi valesti tegi. Õpetaja ei selgitanud mis valesti läks ning lõpuks ei julgenud vastaja enam selle õpetajaga sõita ja vahetas hoopis autokooli. Neljanda õpetaja hinnangul oli tema esimene õpetaja ebaviisakas ja ebameeldiv ning karjus, kui vigu tegi. Peale õpetaja vahetust oli ta uue õpetajaga väga rahul ja tänu temale sai üle hirmust autot juhtida.

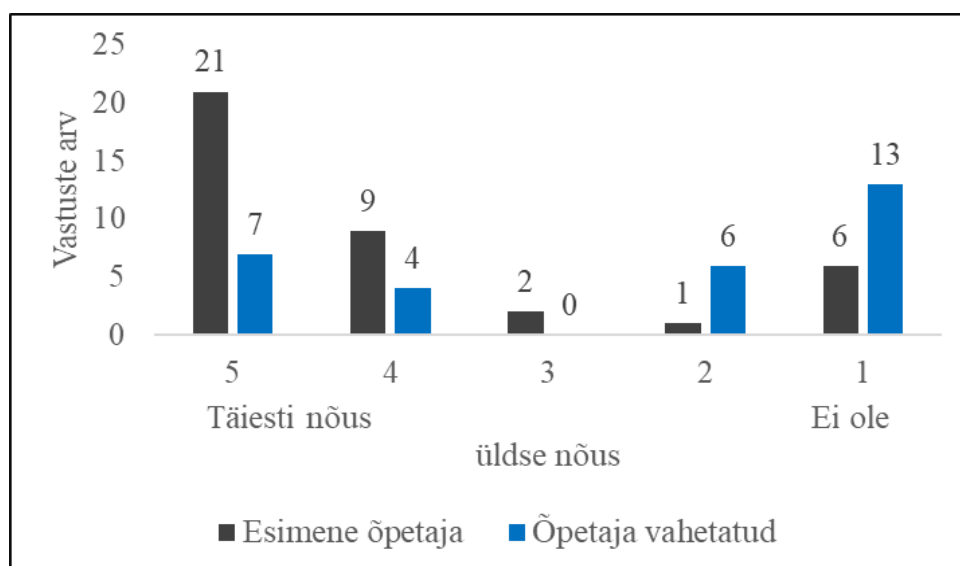
Joonis 11. Õpetaja tõstis häält kui ma eksisin

Järgnevalt paluti hinnata väidet, kas õpetaja näitas välja pahameelt, kui õpilane eksis. Suur osa ($n=21$) olid väitega täiesti nõus, ning üheksa olid pigem nõus. Paraku oli õpilasi ($n=7$), kellel peale õpetaja vahetamist ka uus õpetaja näitas välja pahameelt. (Joonis 12)

Üks õpilane kirjeldas, et talle ei meeldinud õpetaja käitumisviis. Selleks, et midagi õpilasele selgeks teha õpetaja karjus ning võttis sageli roolimise üle, kuid sellega tekitas ise ohtlikumaid manöövreid. Teine õpilane väitis, et tema õpetaja oli meeletult äkiline ja närviline käitumise poolest, kus õpetaja kulutas sõidutunnis aega naljadele ning kiskus järsult rooli tekitades sellega ohtliku olukorra ning ärevust õpilases. Kolmas õpilane kirjeldas, et tema esimene õpetaja oli vaimselt vägivaldne ning vahel ka füüsiliselt, samas teise õpetajaga oli rahul.

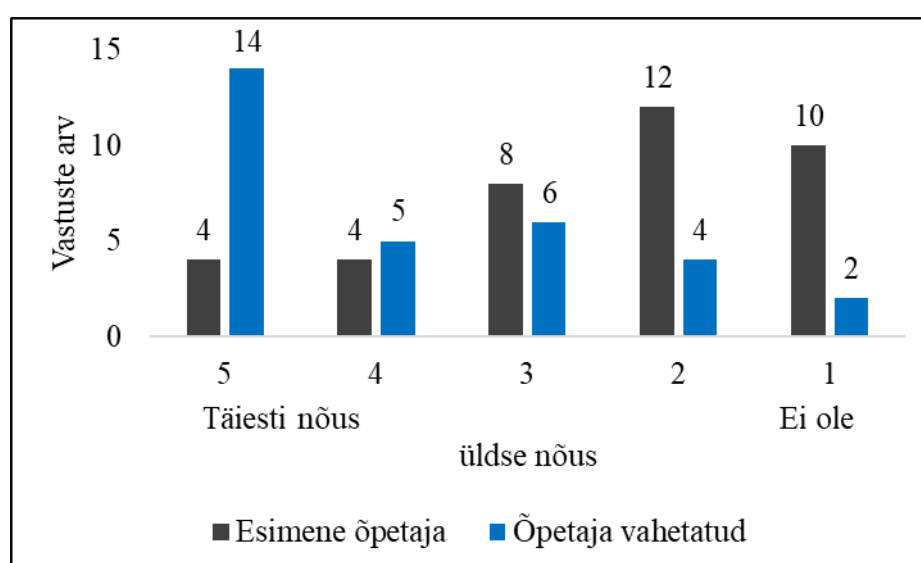
Vastustest saab järeldada, et õppijate jaoks on oluline pingevaba õpikeskkond, kus õpetaja säilitab rahu, ei tõsta pingelises olukorras häält ega kasuta oma pahameele näitamiseks kehakeelt. Õpetaja ärritumine on pannud õpilased emotsionaalsesse seisundisse, mille tagajärjel on tekkinud rohkem liiklusohtlikke olukordi.

Joonis 12. Õpetaja näitas välja oma pahameelt, kui ma eksisin. Kasutades kehakeelt (vehkis kätega, haaras roolist)

Järgnevalt hindasid vastajad õpetaja poolt antud tagasiside, kus kümme vastajat ei saanud üldse tagasisidet ning 12 vastajat pigem ei saanud tagasiside. Tagasiside saamine õppijate jaoks on oluline ning just selle puudumine, negatiivne tagasiside ja vähene selgitustöö eksimuse korral sai määravaks, et vahetada õpetaja. Peale õpetaja vahetust oli vastajate seas kaks, kes ei saanud ka uuel õpetajalt üldse tagasiside. Üks vastaja tõdes, et õpetaja ei osanud anda tagasisidet, ning kuulis ainult kriitikat. Leidis vastajaid ($n=4$), kes olid rahul õpetaja tagasiside andmisega. Iga tunni lõpus oli arutelu tunnis toimuva üle ja tagasiside oli vajalik ning kasulik. (Joonis 13)

Joonis 13. Õpetaja andis mulle tunni lõpus tagasisidet minu arengu kohta

4. ARUTELU

Eesti õpetajaskond on vananemas ja uusi õpetajaid ei lisandu piisavalt tööturule. OECD riikide võrdluses paistab Eesti silma üle 50 aastaste õpetajate suure osakaaluga. (OECD, 2021) Õpetajaid vanuses 65 ja enam on Eestis 2022 aasta augusti seisuga 9% ja 55-64 aastaseid 27%. Seega võiks rohkem, kui kolmandik Eesti õpetajatest lähema kümne aasta jooksul pensionile jääda. (Rootalu, 2022) Eestis on mootorsõidukijuhi õpetajaid 2023. aasta seisuga 872 ja kõige rohkem on neid 50-60 aastaste seas. Samuti on pensioniealisi õpetajaid 60 - 70 aastaseid igas kategoorias märkimisväärne arv. (Transpordiamet, 2024c)

Eestis 2014. aastal läbiviidud koolimeeldivuse uuringus selgus, et õpilase suhtumine kooli ja tema heaolu seal sõltub eelkõige õpetajast – tema oskusest oma ainet õpetada, õiglaselt hinnata, sõbralikust suhtumisest, kannatlikkusest jne. Meltsa 2022. aastal läbiviidud autokooli õpetaja maine uuringus selgus, et õppijad pidasid kõige tähtsamaks seda, et õpetaja oleks hea huumorisoonega ning rahulik olukorras, kus õpilane on eksinud.

Käesolevas uurimuses selgus, et õpetajad tõstavad sageli häält ja karjuvad õppija peale. Õppijal on vaja tunnet, et õpetaja on toetav, kuid selgus, et õpetajad oskavad paremini välja tuua õppija negatiivse poole ja annavad liiga palju kriitikat. Selgus, et hirm sõidukijuhtimise üle tekitas just esimene õpetaja. Selgus ka tõsiasi, et õpetaja peab olema väga hea pingetaluvusega, sest õpetaja rahulikkus ja kannatlik meel olid märksõnad, mida õppijad kõige rohkem õpetaja iseloomustamiseks välja tõid.

Autokoolis õppijad soovivad enda kõrval näha kogenud ja tarka õpetajat, kes oskab hästi olukordi lahti seletada (Meltsa, 2022). Paraku tuleb tõdeda, et õpetajad ei pühenda piisavalt situatsioonide selgitamisele. Lisaks selgus, et õpetajad ei anna õpilastele ka piisavalt tagasiside. Toodi välja, et õpetaja ei oska anda tagasiside või oli see liialt kriitiline.

Mitmed teadlased ja psühholoogid on öelnud, et olulisel kohal õpetaja suhtlemiskompetentsuses on hooliv hoiak õpilaste suhtes. Tähtis osa õpetaja töös on empaatiavõimel, mis on oluline õpikeskkonna arengul ja õpilase mõistmisel. Õpetaja ülesanne on aidata ja toetada õpilase õppimist ja arengut. Teadlased on tõestanud, et õpetajate empaatia on seotud paljude positiivsete tulemustega, nagu õpilaste motivatsioon, parem õhkkond klassiruumis ja paremad õpilaste ja õpetajate vahelised suhted. (Feldschmidt, 2016)

KOKKUVÕTE

Põhjuseid, miks vahetatakse õpetajat või autokooli on mitmeid. Suurim roll selles on õpikeskkonna loojal ehk õpetajal endal. Kindlasti tasub meeles pidada, et ka õppijal endal on õpikeskkonna loomisel tähtis osa. Töös saab järeldada vastajatest, et autokooli valikul on oluline õige sõiduõpetaja leidmine ja autokooli statistika, kus oleks kõrgem läbivusprotsent, sest need iseloomustavad koolituse kvaliteeti.

Õpetaja vahetamisel selgus, et mitmed õppijad ei teadnud, et määratud sõiduõpetajat saab vahetada. Mitmel korral oli õpetaja vahetuse põhjuseks ka manuaalkäigukastiga õppimine automaatkäigukastiga õppesõiduki vastu. Paraku peab tõdema, et suurim põhjus õpetaja vahetamisel oli õpetaja karjumine, närvilisus ja ebameeldiv käitumine. Mitmed vastajad tunnistasid, et on lahkunud tunnist nuttes või on näinud teist õpilast, kelle peale karjutakse või kes nutab. Selgus, et just esimene õpetaja oli see, kelle pärast tekkis hirm liikluse ja autojuhtimise osas.

Mitmed vastajad kirjeldasid, et õpetaja peab oskama selgitada hästi ja arusaadavalt teooriat ja liiklussituatsioone. Paraku selgus uuringus, et õpetajad on liialt kriitilised tagasiside andmisel ja keskendutakse õppijate negatiivsete poolte väljatoomisele. Vastustest selgus, et õpetajad teevad liiga seksistlike nalju ning sageli on huumor alandav ja mõnitav naissoo suhtes.

SUMMARY

There are several reasons why students change driving instructors or driving schools. The most significant factor is the learning environment created by the instructor themselves. It's important to note that the student also plays an important role in shaping the learning environment.

The research concludes that when choosing a driving school, it is important to find the right driving instructor and consider the school's statistics, such as a higher pass rate, as these characteristics reflect the quality of the training.

Regarding changing instructors, many students were unaware that they could request a different assigned instructor. In several cases, the reason for the change was the preference to learn manual transmission instead of automatic. However, the biggest reason for changing instructors was the instructor's yelling, nervousness, and unpleasant behavior. Many respondents admitted leaving lessons in tears or witnessing other students being yelled at or crying.

It was revealed that the first instructor was often the reason for students developing a fear of driving and traffic. Many respondents described that instructors should be able to explain theory and traffic situations well and understandably. Unfortunately, the research found that instructors are often too critical in providing feedback, focusing on highlighting students' negative aspects.

The responses also revealed that instructors make too many sexist jokes, and the humor is often demeaning and mocking towards women.

ALLIKATE LOETELU

- Abiline, S., Harjo, A., Jalak, K., Jõgi, L., Karu, K., Liiva, R., Lukka-Jegikjan, E., Lõhmus, M., Meier, K., Mölder, A., Märja, T., Šved, E., & Visnapuu, M. (2011). *Koolitaja käsiraamat*. Kirjastus SE & JS. [2023, detsember 13].
https://www.andras.ee/sites/default/files/Koolitaja_kariraamat_2011.pmf
- Ahmed, I. A., & Mikail, M. A. (2022). *Interactive Instructors for a Synergistic Student Centered and Personalized Teaching: A Biosocial Approach*. [2024, aprill 13].
<https://doi.org/10.1177/00131245221106717>.
- Cornelius-White, J. (2007). *Learner-Centered Teacher-Student Relationships Are Effective: A Meta-Analysis*. [2024, aprill 13]. <https://doi.org/10.3102/003465430298563>.
- Ess, J. (2020). *Ekspert: mitte uus seadus ei tõsta autojuhtide kvaliteeti vaid õppur peab ise pingutama*. Accelerista. [2024, aprill 21].
<https://accelerista.com/arvamus/uus-seadus-autojuhtide-kvaliteeti-ei-tosta/>
- Feldschmidt, M.-M. (2016). Vaimne ja füüsiline õpiruum on tugevalt seotud. Rmt Kõnnussaar, T., Sutrop, M. & Toming, H. (Toim), *Hea kooli käsiraamat*. Tartu Ülikooli eetikakeskus ja autorid. [2024, aprill 15].
[hea_kooli_kasiraamat.pdf \(tonkeskus.ee\)](https://tonkeskus.ee/hea_kooli_kasiraamat.pdf)
- Jung, N., Schihalejev, O. Erinevad väärtuskasvatustlikud lähenemised. Hein, I., Jaani, J., Jung, N., Nielsen, K., Owens, A., Schihalejev, O., Säre, E. (2012). *Õppemeetodid väärtuskasvatuse teenistuses – miks ja kuidas?* Eesti Keele Sihtasutus.
- Kalk, K., Krips, H., Mikk, J., Säälk, Ü. (2013) *Õpetajate professionaalne areng ja selle toetamine*. Õpilase poolt õpetaja käitumisviisidele antavate hinnangute seostest õpilase õpihuvi ning õpieduga. Eesti Ülikoolide Kirjastus.
- Krips, H. (2011a) *Õpetaja suhtlemine. Konfliktidest ja suhtlemisostkustest õpetamisel ning juhtimisel*. Toim. Stolovitš, A.
- Krips, H., Siivelt, P. & Rajasalu, A. (2012). *Suhtlemine probleemsete õpilastega*. Toim. Stolovitš, A. Kirjastus: Atlex
- Maaailma Terviseorganisatsioon. (2015). *Global status report on road safety 2015*. [2024, aprill 13]. <https://www.who.int/publications/i/item/9789241565066>
- Meltsa, M. (2022) *Gümnaasiumi õpilase hinnang autokooli õpetaja mainele* (diplomitöö). Tallinna Ülikooli Haapsalu kolledž.

- Meyers, S. (2019). *Teacher Empathy: A Model of Empathy for Teaching for Student Success*. [2024, aprill 13]. <https://doi.org/10.1080/87567555.2019.1579699>
- Mootorsõidukijuhi ettevalmistamise tingimused ja kord ning mootorsõidukijuhi ettevalmistamise õppekavad. (2011). *Riigi Teataja* 1, 39. [2024, aprill 25]. <https://www.riigiteataja.ee/akt/128072023006?leiaKehtiv>
- Mootorsõidukijuhi õpetaja kvalifikatsiooni nõuded, õpetajakoolituse ja õpetaja täienduskoolituse korralduse nõuded ning mootorsõidukijuhi õpetamise õigust tõendava tunnistuse taotlemise, väljastamise ja kehtetuks tunnistamise kord. (2015). *Riigi Teataja* 1, 1. [2024, veebruar 21]. <https://www.riigiteataja.ee/akt/125112020013?leiaKehtiv>
- OECD. (2021). *Education at a Glance: OECD Indicators*. OECD Publishing. [2024, aprill 11] [b35a14e5-en.pdf \(oecd-ilibrary.org\)](https://www.oecd-ilibrary.org/publications/b35a14e5-en.pdf)
- Phippen, A. (2011) *The online abuse of professionals-research report from the UK safer internet centre*. [2024, veebruar 11]. <https://lgfl.net/sites/default/files/LgflNet/downloads/online-safety/LGfL-OS-Research-Archive-2011-SWGfL-Online-Abuse-of-Professionals.pdf>
- Rootalu, K. (2022) *Suur ülevaade: õpetajad meie koolides ja lasteaedades*. Statistikaamet. [2024, aprill 11]. <https://www.stat.ee/et/uudised/suur-ulevaade-opetajad-meie-koolides-ja-lasteaedades>
- Sihtasutus Kutsekoda. (2018). *OSKA hariduse ja teaduse uuring*. [2024, aprill 11]. <https://oska.kutsekoda.ee/wp-content/uploads/2016/12/%C3%9Clevaade-hariduse-ja-teaduse-uuringust.pdf>
- Tuulik, M. (2008) *Õpetaja eetika*.
- Transpordiamet. (2024a). *Liiklusaasta ülevaade 2023*. [2024, aprill 11]. https://transpordiamet.ee/sites/default/files/documents/2024-02/Liiklusaasta%202023_2.pdf
- Transpordiamet. (2024b). *Mootorsõidukijuhi koolitus*. [2024, veebruar 21]. <https://www.transpordiamet.ee/mootorsoidukijuhi-koolitus>
- Transpordiamet. (2024c) *Infopäring. Mootorsõidukijuhi õpetajate sotsiaalandmed*.
- Transpordiamet. (2024d). *Mootorsõidukijuhi õpetaja*. [2024, veebruar 21]. <https://www.transpordiamet.ee/mootorsoidukijuhi-opetaja>

University of the people. (2019). *Why teachers are important in society – Why teachers matter*. [2024, aprill 11].

<https://www.uopeople.edu/blog/the-importance-of-teachers/>

Vanamõisa, T. (2021) *Mootorsõidukijuhtide koolituse kvaliteedi tõhustamine* (magistritöö). Tallinna Ülikooli Haapsalu kolledž.

Üzümcüoğlu, Y. (2021) *Investigating Driving Instructors: The Mediating Roles of Driving Skills in the Relationship between Organizational Safety Strategies and Driver Behaviours*. [2024, aprill 13]. <https://doi.org/10.1016/j.trf.2020.10.013>

LISA 1. KÜSIMUSTIKU KÜSIMUSED JA VASTUSE VARIANDID

Sõiduõpetaja või autokooli vahetamise põhjused ja selle mõju liikluskäitumise kujunemisel

B *I* U ↺ ✖

Olen TLÜ Haapsalu kolledži 3. kursuse liiklusohutuse eriala üliõpilane ning palun Teie abi küsimustikule vastamisel. See küsimustik siin on osa minu diplomitööst, kus uurin, mis põhjustel vahetavad autokoolis õppijad sõiduõpetajat või autokooli. Vastama on oodatud kõik, kellel on autokooli õpetajaga negatiivne kogemus ja/või vahetanud õpetajat/autokooli.

Küsimustik on anonüümne. Vastamine võtab aega kuni 10 minutit.

Küsimustik on avatud kuni 10.03.2024

Ette tänades,
Jaanika Koor

1. Millistel allolevate tunnuste järgi valisid autokooli? (võimalik valida mitu valikut) *

☐ Tuttav soovitas

☐ Valisin odavama

☐ Valisin kallima

☐ Otsisin omale sobiva sõiduõpetaja ja selle järgi sai määravaks autokool

☐ Asukoha järgi

☐ Autokooli reklaam oli aktiivselt meedias/sotsiaalmeedias

☐ Uurisin statistikas, kus on kõrgem läbivusprotsent

☐ Muu...

Pilt 1. Küsimus 1

2. Kui saaksid uuesti valida, siis mille järgi valiksid autokooli? (võimalik valida mitu valikut) *

☐ Ei muuda midagi, jäin rahule oma valikuga

☐ Kuulaksin, mida tuttavad räägivad

☐ Valiksin odavama

☐ Valiksin kallima

☐ Otsiksin omale sobiva sõiduõpetaja ja selle järgi saaks määravaks autokool

☐ Asukoha järgi

☐ Uuriksin statistikas, kus on kõrgeim läbivusprotsent

☐ Muu...

3. Kas vahetasid õppimise ajal sõiduõpetajat? *

☐ Jah

☐ Ei

4. Palun põhjenda oma eelmist valikut. Mis Sulle õpetaja juures meeldis või ei meeldinud? *

Pikk vastuse tekst

Pilt 2. Küsimused 2-4

5. Mitme õpetajaga sõitsid autokoolis? *

☐ 1 õpetaja

☐ 2 õpetajat

☐ 3 õpetajat

☐ Muu...

Mõeldes autokooli õpetajale, hinda järgnevaid väiteid.
Kirjeldus (valikuline)

6. Ma tunnen/tundsin ennast selle õpetaja tunnis hästi ja pingevabalt *

	1	2	3	4	5	
Ei ole üldse nõus	☐	☐	☐	☐	☐	Täiesti nõus

7. Õpetaja rääkis minuga rahuliku ja meeldiva hääletooniga *

	1	2	3	4	5	
Ei ole üldse nõus	☐	☐	☐	☐	☐	Täiesti nõus

Pilt 3. Küsimused 5-7

8. Õpetaja rõõmustas koos minuga, kui ma sain situatsiooni lahendamisega hästi hakkama * (näiteks parkisid esimesel katsel ära)						
	1	2	3	4	5	
Ei ole üldse nõus	☐	☐	☐	☐	☐	Täiesti nõus
9. Õpetaja tunnustas ja kiitis mind *						
	1	2	3	4	5	
Ei ole üldse nõus	☐	☐	☐	☐	☐	Täiesti nõus
10. Õpetaja tõi õpetamisel naljakaid näiteid (huumor) *						
	1	2	3	4	5	
Ei ole üldse nõus	☐	☐	☐	☐	☐	Täiesti nõus
11. Õpetaja tundis huvi, kas ma sain õpetatavast materjalist aru *						
	1	2	3	4	5	
Ei ole üldse nõus	☐	☐	☐	☐	☐	Täiesti nõus

Pilt 4. Küsimused 8-11

12. Õpetaja tõstis häält, kui ma eksisin *						
	1	2	3	4	5	
Ei ole üldse nõus	☐	☐	☐	☐	☐	Täiesti nõus
13. Õpetaja näitas välja oma pahameelt, kui ma eksisin. Kasutades kehakeelt (vehkis kätega, * haaras roolist)						
	1	2	3	4	5	
Ei ole üldse nõus	☐	☐	☐	☐	☐	Täiesti nõus
14. Õpetaja sundis mind käituma reeglite kohaselt, mille õigsuses ma kahtlesin *						
	1	2	3	4	5	
Ei ole üldse nõus	☐	☐	☐	☐	☐	Täiesti nõus
15. Õpetaja andis mulle tunni lõpus tagasisidet minu arengu kohta *						
	1	2	3	4	5	
Ei ole üldse nõus	☐	☐	☐	☐	☐	Täiesti nõus

Pilt 5. Küsimused 12-15

16. Millal lõpetasid autokooli? *

☐ Autokool on veel lõpetamata

☐ Muu...

17. Sugu? *

☐ Naine

☐ Mees

18. Vanus? *

Lühike vastuse tekst

.....

19. Kui soovid veel midagi lisada või täpsustada

Pikk vastuse tekst

.....

Pilt 6. Küsimused 16-19